

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
निम्न माध्यमिक शिक्षको अध्यापन अनुमतिपत्रको लिखित परीक्षा पाठ्यक्रम, २०७५

(क) पहिलो पत्र : नेपाली

परिचय

यस पत्रले विषयवस्तुको ज्ञान, शिक्षण तौरतरिका र शिक्षण सहजीकरणमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगसम्बन्धी सिपलाई समेटेको छ। यस पत्रको अङ्कभार ६५ कायम गरिएको छ। यस पत्रको परीक्षणको लागि पाठ्यक्रममा राखिएको सम्बन्धित विषय क्षेत्रको पाठ्यवस्तु परीक्षण गर्न १ अङ्क भारका दरले ४० ओटा वस्तुगत (बहुवैकल्पिक) प्रश्न र शिक्षण सिकाइका तौरतरिका (विधि), सिकाइमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगसम्बन्धी ज्ञान परीक्षण गर्नका लागि ५ अङ्क भारका दरले ५ ओटा प्रश्नहरू सोधिने छन्। यस अन्तर्गत शिक्षकले प्रदर्शन गर्नुपर्ने नेपाली विषय क्षेत्रका सक्षमताहरूलाई समावेश गरिएको छ।

उद्देश्य

यस पत्रको उद्देश्य शिक्षण पेसामा प्रवेश गर्न इच्छुक व्यक्तिहरूमा रहेको विषयवस्तु सम्बन्धी ज्ञान, शिक्षण सहजीकरणका तौर तरिका, शिक्षण विधि, मूल्याङ्कन र सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगलगायतका विषयवस्तुको ज्ञान, सिप र शिक्षण कौशलताको परीक्षण गर्ने रहेको छ।

खण्ड (क) : विषयवस्तुको ज्ञान

१. नेपाली भाषाको अवधारणा, विकास र स्वरूप

- १.१ नेपाली भाषाको उत्पत्ति, विकासक्रम र विशेषता
- १.२ वर्तमान स्थितिको सङ्क्षिप्त परिचय
- १.३ भाषाको प्रयोग (प्रयोक्ता, विषय र भूमिका)
- १.४ नेपाली भाषाको स्वरूप
 - १.४.१ नेपाली उच्चारण व्यवस्था (स्वर, व्यञ्जन र अक्षर प्रणाली)
 - १.४.२ कथ्य र लेख्य भाषाको भेद तथा अन्तरसम्बन्ध
 - १.४.३ स्तरीय नेपाली प्रयोगमा अन्य भाषाको प्रभाव (शब्दभण्डारका दृष्टिले)
 - १.४.४ नेपाली भाषाको विकासका क्रममा भएका प्रयत्नहरू
- १.५ नेपाली शब्दकोश (मानक शब्द पहिचान र प्रयोग)

२. नेपाली साहित्यमा प्रचलित विधा

- २.१ कथाको परिचय, प्रकार र तत्त्व
- २.२ कविताको परिचय, प्रकार र तत्त्व
- २.३ प्रबन्ध/निबन्धको परिचय, प्रकार र तत्त्व
- २.४ रूपकको परिचय, प्रकार र तत्त्व
- २.५ जीवनीको परिचय, प्रकार र तत्त्व
- २.६ चिठीको परिचय, प्रकार र तत्त्व

३. नेपाली व्याकरण

- ३.१ वर्ण परिचय र प्रकार
- ३.२ अक्षर पहिचान र संरचना
- ३.३ शब्द परिचय, प्रकार र प्रमुख कार्य
- ३.४ वाक्य परिचय र प्रकार
- ३.५ पदक्रम र पदसङ्गति
- ३.६ वाक्यान्तरण
- ३.७ वाक्य संश्लेषण तथा विश्लेषण

- ३.८ कारक र विभक्ति
- ३.९ नेपाली भाषामा कार्यमूलक व्याकरणको अवधारणा र अभ्यास
- ४. बोध, अभिव्यक्ति र व्यावहारिक तथा सिर्जनात्मक लेखन
 - ४.१ चित्र, नक्सा, सन्दर्भ, विषय, तर्क र औचित्यका आधारमा वर्णन, सूचना संश्लेषण तथा विश्लेषण सिप
 - ४.२ बोधगत प्रश्नोत्तर, बुँदा टिपोट र सङ्क्षेपीकरण
 - ४.३ व्यावहारिक लेखन (पत्र, शुभमाकना कार्ड, सूचना, पोस्टरलगायत)
 - ४.४ विधागत आधारमा निर्देशित/स्वतन्त्र लेखन (पठन, प्रस्तुति र सारांश कथन तथा लेखन, स्वतन्त्र लेखन)
 - ४.५ पाठ्यवस्तु, चित्र, रेखा, अभ्यास र यिनीहरूका विचमा सम्बन्ध स्थापना र विषयवस्तुको पुनर्कथन
 - ४.६ शब्दभण्डार/समानान्तर शब्दको चयन र स्व तथा सहपाठीको रचनाको सम्पादन

खण्ड ख : भाषा सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया

- ५. नेपालीको विषयगत सिकाइ सहजीकरण
 - ५.१ नेपाली भाषा सिकाइ सहजीकरणको परिचय, आवश्यकता र उपादेयता
 - ५.२ नेपाली भाषा शिक्षणका आधारभूत सिद्धान्तहरू
 - ५.३ उच्चारण सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू (उच्चारणमा पाइने सामान्य त्रुटिहरू र उच्चारणसँग भाषाका चारै सिपको सम्बन्ध स्थापना)
 - ५.४ हिज्जेमा सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू (वर्णविन्यासमा हुने प्रमुख गल्तीका क्षेत्रहरू)
 - ५.५ शब्दार्थ सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
 - ५.६ पद्य तथा गीत सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
 - ५.७ गद्य (कथा, जीवनी, निबन्ध, प्रबन्ध, चिठी, निवेदन, दैनिकी आदि) सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
 - ५.८ रूपक (संवाद, वादविवाद, एकाङ्की) सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
 - ५.९ कार्यमूलक व्याकरणको अवधारणा तथा व्याकरण सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
 - ५.१० व्यावहारिक लेखन र शुद्धाशुद्धि सम्बद्ध सिप सिकाइ सहजीकरण र कार्यकलापहरू
- ६. सिकाइ योजना
 - ६.१ सिकाइ सहजीकरण अघिको पूर्वतयारी
 - ६.२ शैक्षणिक योजनाको परिचय र आवश्यकता
 - ६.३ योजनाको परिचय, अङ्गहरू र योजना निर्माणका लागि पूर्वाधारहरू
 - ६.४ दैनिक योजना, एकाइ योजना र वार्षिक योजना परिचय तथा प्रयोग
 - ६.५ कक्षाकोठा व्यवस्थापनका सिद्धान्त र सिकाइ सहजीकरणमा भाषिक व्यवस्थापन
 - ६.६ शिक्षण सुधार योजना र उपचारात्मक शिक्षण पद्धतिको प्रयोग
 - ६.७ नेपाली भाषा सिकाइ सहजीकरणमा कार्यमूलक अनुसन्धानको योजना, क्षेत्र र प्रयोग
- ७. नेपाली भाषाको पाठ्यक्रम र पाठ्यसामग्रीको अध्ययन
 - ७.१. नेपाली विषयको पाठ्यक्रम
 - ७.१.१ पाठ्यक्रमको परिचय
 - ७.१.२ भाषा पाठ्यक्रमको परिचय र यसका तत्त्वहरू
 - ७.१.३ भाषा पाठ्यक्रम निर्माणका सिद्धान्त
 - ७.१.४ पाठ्यवस्तु छनोट र स्तरण
 - ७.२. नेपाली विषयको पाठ्यक्रमको संरचनागत अध्ययन
 - ७.२.१. परिचय
 - ७.२.२. तहगत सक्षमता/उद्देश्यहरू
 - ७.२.३. कक्षागत सक्षमता/कक्षागत सिकाइ उपलब्धिहरू/विशिष्ट उद्देश्यहरू
 - ७.२.४. विषयवस्तुको क्षेत्र र क्रम
 - ७.२.५. सिकाइ सहजीकरण प्रक्रिया
 - ७.२.६. मूल्याङ्कन प्रक्रिया
 - ७.३. नेपाली विषयको पाठ्यक्रमका विशेषताहरू
 - ७.४. पाठ्यपुस्तकको अध्ययन

- ७.४.१. पाठ्यपुस्तकको परिचय
- ७.४.२. पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकबिचको अन्तरसम्बन्ध
- ७.४.३. भाषा पाठ्यपुस्तक र अन्य पाठ्यपुस्तकबिच भिन्नता
- ७.४.४. असल पाठ्यपुस्तकका विशेषताहरू
- ७.४.५. वर्तमान पाठ्यपुस्तकको मूल्याङ्कन
- ७.४.६. पाठ्यपुस्तक प्रयोगको वर्तमान अवस्था
- ७.४.७. पाठ्यक्रममा निर्धारितसिकाइ उपलब्धि प्राप्तमा पाठ्यपुस्तकको भूमिका
- ७.५. शिक्षक निर्देशिकाको प्रयोग
 - ७.५.१. शिक्षक निर्देशिकाको परिचय र आवश्यकता
 - ७.५.२. पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिकाबिचको अन्तरसम्बन्ध
 - ७.५.३. शिक्षक निर्देशिकाका अङ्गहरू
 - ७.५.४. शिक्षक निर्देशिकाको प्रयोगको वर्तमान अवस्था
- ७.६. सन्दर्भ सामग्री, स्रोत र अन्य स्रोत सामग्रीको प्रयोग
 - ७.६.१. सन्दर्भ सामग्री र स्रोत सामग्रीको परिचय र आवश्यकता
 - ७.६.२. सिकाइमा विधागत विविधता तथा बहुपाठ्यसामग्रीको उपलब्धता र उपयोग
- ८. सिकाइ सहजीकरण विधि र प्रक्रिया
 - ८.१. विधि
 - ८.१.१. भाषा शिक्षणका विधि : आगमन, कोश, प्रत्यक्ष, श्रुतिभाषिक, मौखिक रचना, संज्ञान, प्रकार्यात्मक, सम्प्रेषणत्मक, सहजीकरणलगायत ।
 - ८.१.२. शिक्षककेन्द्रित विधि (प्रवचन, प्रदर्शन, प्रश्नोत्तर, सोधपुछलगायत), विद्यार्थीकेन्द्रित विधि (प्रयोग, अवलोकन भ्रमण, अध्ययन, खोज, छलफल, अन्तरक्रिया) तथा समस्या समाधान विधि
 - ८.२. सिकाइ कार्यकलाप
 - प्रयोगात्मक कार्य, परियोजना कार्य, कक्षा सहभागिता, सिकाइसम्बद्ध सिर्जनात्मक कार्य, कक्षाकार्य, उपलब्धि परीक्षा, सिकाइ व्यवहारमा आएको परिवर्तन आँकलन
 - ८.३. शैक्षिक सामग्री
 - ८.३.१. शैक्षिक सामग्रीको परिचय, वर्गीकरण र उपयोगिता
 - ८.३.२. भाषा सिकाइ सहजीकरणमा उपयोग हुने आधारभूत शैक्षिक सामग्री र तिनीहरूको प्रयोग
 - ८.३.३. कक्षाकोठामा शैक्षिक सामग्रीको प्रयोग
 - ८.३.४. नेपाली सिकाइ सहजीकरणमा सूचना प्रविधिका साधनको सङ्कलन, छनौट र प्रयोग (अनलाइन वा अफलाइन सामग्री, श्रव्य, दृश्य, श्रव्यदृश्य, पाठ्य, सामुदायिक र मल्टिमिडिया सामग्रीहरूलगायत)
 - ८.३.५. शैक्षिक सामग्रीको सङ्कलन तथा निर्माण : चित्र, वर्णपत्ती, शब्दपत्ती, प्रतिमूर्ति, तालिका, गोजीतालिका, भ्याले पत्ती आदि
 - ८.३.६. भाषा शिक्षणमा स्थानीय सामग्री र स्थानीय विज्ञताको उपयोग
- ९. मूल्याङ्कन
 - ९.१. भाषिक मूल्याङ्कनका मूलभूत सिद्धान्तहरू
 - ९.२. भाषिक मूल्याङ्कनका साधन तथा उपायहरू
 - ९.३. विशिष्टीकरण तालिकाको परिचय, आवश्यकता र प्रयोग
 - ९.४. पाठ्यक्रमका आधारमा विविध प्रयोजनका लागि विशिष्टीकरण तालिका निर्माण उपयोग
 - (क) बाह्य तथा आन्तरिक परीक्षाका लागि पाठ्यक्रममा निर्धारित अभ्यास
 - (ख) अध्ययन तथा अनुसन्धानका लागि विविध अभ्यास (राष्ट्रिय उपलब्धि परीक्षणका अभ्यास : NASA, EGRA र CBEGRAलगायत)
 - ९.५. विभिन्न प्रयोजनका लागि प्रश्ननिर्माण र प्रयोग
 - ९.५.१. विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा प्रश्नपत्र निर्माण, प्रयोग, उत्तरपुस्तिका परीक्षणका सिप/तरिका
 - ९.५.२. रुब्रिक्सको प्रयोग
 - ९.६. भाषिक सिकाइमा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन र प्रयोगात्मक मूल्याङ्कन

१०. नेपाली भाषा सिकाइका नयाँ आयामहरू

- १०.१ समावेशी अवस्थामा भाषिक सिकाइ सहजीकरण (विशेष आवश्यकता वा अपाङ्गता र सन्तुलन)
- १०.२ भाषाको सिकाइ सहजीकरणमा पठन तत्त्वको अवधारणा, परिचय र प्रयोग (ध्वनि सचेतीकरण, लेख्यवर्ण सचेतीकरण, पठन प्रवाह, शब्दभण्डार, बोध र लेखाइ)
- १०.३ पठन सिप विकासमा निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन र उपचारात्मक सिकाइ सहजीकरण विधिको प्रयोग
- १०.४ पहिलो भाषा र दोस्रो भाषाका रूपमा नेपाली सिकाइ सहजीकरण
- १०.५ बहुभाषिक अवस्था पहिचान तथा सम्बोधन (चित्र, मातृभाषा एवम् भाषिकाका शब्द प्रयोग, अभ्यास र अवसर) र समस्या समाधान विधिको प्रयोग
- १०.६ भाषिक रूपान्तरण र स्थानान्तरणका मान्यताहरू
- १०.७ भाषा सिकाइमा क्रमिक सिकाइको प्रक्रिया (Gradual Release Approach) को अवधारणा र प्रयोग

प्रश्न निर्माण योजना (Specification Grid)

प्रश्न एकाई	वस्तुगत (बहुवैकल्पिक) प्रश्न			विषयगत प्रश्न			जम्मा प्रश्न सङ्ख्या	पूर्णाङ्क	कैफियत
	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	जम्मा	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	जम्मा			
एकाइ एक	९	१	९	-	-	-	९	९	
एकाइ दुई	९	१	९	-	-	-	९	९	
एकाइ तीन	९	१	९	-	-	-	९	९	
एकाइ चार	७	१	७	-	-	-	७	७	
एकाइ पाँच	-	-	-	१	५	५	१	५	
एकाइ छ	-	-	-	१	५	५	१	५	
एकाइ सात	-	-	-	१	५	५	१	५	
एकाइ आठ	-	-	-	१	५	५	१	५	
एकाइ नौ	-	-	-	१	५	५	१	५	
एकाइ दश	६	१	६	-	-	-	६	६	
जम्मा	४०	१	४०	५	५	२५	४५	६५	

द्रष्टव्य :

१. प्रश्न पत्र तयार गर्दा संज्ञानात्मक तहका सबैजसो क्षेत्र समेटिने छन् ।
२. विषयगत प्रश्नहरूमा फर्त सिर्जनशीलता र शिक्षणसँग सम्बन्धित व्यावहारिक पक्षहरू मापन गर्ने उद्देश्य राखिने छ ।
३. कण्ठस्थ गरी दिइएका जवाफभन्दा शिक्षण सिकाइसँग सम्बन्धित व्यावहारिक पक्षहरूको विश्लेषण/विवेचना तथा समस्याको समाधान गर्दै दिइएका मौलिक तथा सिर्जनात्मक उत्तरलाई प्रोत्साहित गरिने छ ।